

HARIDUSE JA HARITUSE ALGUS ON KOOLITEE ehk LUGU JÄRVAMAA KOOLIVÕRGUST

Veljo Eensoo on haridusosakonnas, nüüdses -koondises tööl olnud 1963. aastast. Koolivõrgu probleemidega on ta tegelema olnud 1963. aastast. Koolivõrgu probleemidega on ta tegelema olnud 1963. aastast. Koolivõrgu probleemidega on ta tegelema olnud 1963. aastast.

ALUSTAME KAUGEMAST MINEVIKUST

Järvamaal oli 1800. aastal 8, 1835. aastal 12, 1845. aastal 40, 1863. aastal 48 (väikseim kolme, suurim 150 õpilasega), 1915. aastal 103 kooli. Järk-järgult koolivõrk tihenes, neid avati ikka seal, kus õpilasi elas. Tol ajal, aga ka hiljem, selle sajandi esimesel poolel, olid harvad juhtumid, mil koole suleti.

Viisaastakute moodi tulles planeeriti-täpsustati-korrigeeriti koolivõrku iga viie aasta tagant.

KAHISKÜMMEND AASTAT TAGASI,

s.o. 60ndate aastate teisel ja 70n-

date esimesel poolel võeti põhjalikult käsiile maakoolide sulgemine. Kui praegu võib kuulda, et seda tehti vägivaldselt, sunniviisi, siis Veljo Eensoo väitel see nõnda polnud. Koole sulgeda polnud sugugi lihtne — see eeldas tohutut eeltööd, lapsevanemate nõusolekut, lapsel ei tohtinud koolitee läbimine ületada 45 minutit jm. tingimusi.

Haridusministri esimene ase-täitja Arnold Meri tegeles sellega ise. Ta käis igas maakonnas (rajoonis) kohal ja tööd tehti õhtul viiest hommikul kuueni. Selleks et teada saada iga lapse koolitee pikkus ja millega kooli saab (jalgsi, bussiga), tuli esmalt hankida väga täpsed andmed igast külanõukogust (palju on eel- ja kooliealisi lapsi, kus nad täpselt elavad, aga ka seda, palju on noori naisi, kel lapsi veel pole). Arnold Meri tõi kaasa ülitäpse kaardi, millel peal ka ta-

lukohad. Selle kaardi ja kogutud andmestiku alusel mõõdeti sotsiaalse joonlauaga iga lapse koolitee pikkus ja arvutati välja selle läbimiseks kuluv aeg. Töö kestis kolm-neli kuud. Ja alles seejärel sai otsustatud, milline kool sulgeda. Tõsi, laste vähesuse tõttu suri iseenesest nii mõnigi kool välja ja kui koolis käis vähem kui kümme last, tuli neil vanemate vastuolust hoolimata teise kooli minna.

Järvamaal suleti tol ajal suhteliselt vähe koole. Muutusi koolivõrku tõi aga Tapa, Põltsamaa ja Türi rajooni likvideerimine (1960 61. õ.-a. 43, 1963. õ.-a. 68 üldhariduskooli).

Mis oli koolide sulgemise tegelik põhjus? Nagu meie igapäevaelus, nii ka pedagoogikas on alati armastatud minna ühest äärmusest teise. Tol ajal nagu nüüdki lähtuti sellest, kuidas lapsele parem oleks. Siis väideti, et väikestes koolides ei saa lapsed tasemel teadmisi (puudu on õppevahenditest, tarkadest õpetajatest) ja seepärast tuleb nad suurematesse üle viia.

KOOLIVÕRGU MUUDATUSED ALATES 1962. AASTAST

1962. a. suleti Tännasilma ja Tudu algkool; 1963. a. Seliküla, Jalgsema ja Tapa küla algkool. Türi 2. keskkoolist sai vene õppekeele 8klassiline kool; 1965. a. suleti Mündi, Valasti, Mäo, Viisu ja Piiumetsa algkool; 1966. a. Mustla ja Rägavere algkool; 1967. a. Võhma algkool (vene õppekeel); 1968. a. Läpi, Ollepa ja Roosna algkool; 1969. a. reorganiseeriti Udeva 8klassiline kool

algkooliks, avati Paide 2. keskkool, suleti Pääma algkool; 1970. a. suleti Rõhu, Koigi, Rava, Esna, Oõla, Udeva ja Päänurme algkool; 1971. a. Lokuta, Tori ja Kusti algkool; 1972. a. Väike-Kareda, Lõõla, Vahu, Müüsleri ja Käsukonna algkool; 1973. a. Kolu, Kirna ja Seiala algkool; 1975. a. sai Koeru keskkooli, suleti Koigi algkool; 1976. a. suleti Taikse algkool; 1977. a. avati Paide 3. keskkool, reorganiseeriti Vodja ja Türi 8klassiline kool algkooliks; 1978. a. tehti sama Vilveres; 1983. a. sai Aravete keskkooliks, taasavati Päänurme ja suleti Vilvere algkool; 1985. a. muudeti Ambla keskkool 8klassiliseks kooliks, avati Järeda lasteaed-algkool, millest 1986. a. sai 8klassiline lasteaed-kool; 1987. a. sai Albu algkoolist 8klassiline kool; 1988. a. avati Vilvere algkool; 1989. a. avati Türi 2. keskkool, Purdi 9klassiline kool; 1990. a. avati Tarbja algkool, Päänurme sai 6klassiliseks kooliks.

Sel õppeaastal on maakonnas kaheksa keskkooli, 15 9klassilist, üks 6klassiline ja seitse algkooli.

KOLM SUURT MUUTUST

Esimesest oli ülalpool juttu. Teine suurem koolivõrgu muudatus lisaks viisaastakuplaanidele oli 1979. aastal. See on aeg, mil kuueaastased pidid alustama oma kooliteed. Siis tegeles sellega kõrgemal pool Teaduste Akadeemia Majandusinstituut, kus oli töösse haaratud hulk teadlasi. Haridusametuste planeerimine aastani 2000 läks tol korral rajooni täitevkomiteele maksma

umbes 10 000 rubla. Praegu võib öelda, et üsna palju on sellest ellu viidud ja ega see töö lausa asjatu olnud. Selle plaani järgi on hea näha, kuhu on koole vajaduse ehitada ja avada, kus on see põhjendatud, kus mitte.

Kolmas suurem muudatus oli siis, kui täitevkomitee ja ministeeriumi tahtmised lahku läksid. Tol ajal oli peamine suund suurte lastepäevakodude rajamisele. Üsna pea pärast majanditevaheliste lastepäevakodude valmimist selgus, et laste vedamine kilomeetrite taha ei ole hea, parem on ikkagi kodule lähem ja pisem lasteaed, milliseid nii siin kui seal avati. Nüüd oleme mõneti hädas nende tühjaks jäävate suurte hoonetega.

Haridus(kooli)võrgus on muudatusi pidevalt tehtud ja arvata on, et ka tulevikus me neist ei pääse. Selle juures ei arvestata aga üht — kahekümne aasta jooksul on haridusele määratud eelarvest 70% palgafondi ja 30% muud kulud. Mujal maailmas on eelarve pooleks jagatud. See tähendab, et oleme oma tasemelt kuni neli korda kehvemas olukorras, kui siin arvestada nii palga nigelust kui ka protsendi jaotust. Tõsi, teatud nihet loodetavale paremusele näha on, kuna nüüd on eelarvest 65% antud palkadeks ja 35% muuks. Siit tuleb otsida ka põhjusi, miks meie koolimajad kehvad välja näevad ja miks puuduvad nüüd isajale vastavad õppevahendid.

(Järgneb)